

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па навуковай рабоце

_____ В. Р. Языковіч

«__» _____ 2020 г.

Рэгістрацыйны № ВД-_____/вуч.

ДЫРЫЖЫРАВАННЕ

*Вучэбная праграма
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-01
Народная творчасць (харавая музыка),
спецыяльнасці 1-18 01 01-01 02 Харавая музыка народная*

Вучэбная праграма складзена ў адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйных стандартаў Рэспублікі Беларусь ОСВО 1-18 01 01-2013, вучэбнага плана ўстановы вышэйшай адукацыі па напрамку спецыяльнасці. Рэгістрацыйны № С 18-1-67/17 вуч.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

Л. І. Холупава, прафесар кафедры беларускай народна-песеннай творчасці ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», дацэнт;

Л. Л. Ражкова, загадчык кафедры беларускай народна-песеннай творчасці ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат педагагічных навук

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

кафедра міжкультурнай камунікацыі прыватнай установы адукацыі «Інстытут сучасных ведаў імя А. М. Шырокава»;

В. Ф. Гладкая, кіраўнік заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь фальклорна-этнаграфічнага ансамбля «Неруш», заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай беларускай народна-песеннай творчасці ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 6 ад 18.01.2019);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 5 ад 12.06.2019)

Адказны за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказныя за выпуск: Л. І. Холупава, Л. Л. Ражкова

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма «Дырыжыраванне» – цэласная сістэма ўзаемадзеяння ў музычным калектыве.

Дырыжор харавога калектыву – высокаінтэлектуальная творчая прафесія, поліфункцыянальная, якая ўяўляе сабою цэлы комплекс дзействаў. Сярод іх: інтэрпрэтацыйная (аналітычная); выканальніцкая (эўрыстычная); кіравальная (якая рэалізуе); рэпетыцыйная (педагагічная) і арганізуючая (якая плануе) дзейнасць.

Вучэбная дысцыпліна «Дырыжыраванне» цесна ўзаемазвязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі кампанента, як «Тэорыя музыкі», «Методыка выкладання спецдысцыплін», «Прафесійная педагагіка», «Фартэпіяна», «Пастаноўка голасу», «Хорзнаўства», «Харавы клас».

Засваенне вучэбнай дысцыпліны «Дырыжыраванне» павінна забяспечыць фарміраванне наступных груп кампетэнцый:

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння;

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый;

САК-6. Умець працаваць у камандзе;

САК-11. Актыўна ўдзельнічаць у творчых мерапрыемствах як мясцовага (студэнцкія навуковыя грамадствы), так і агульнаацыйнальнага (фестывалі, пленумы і г. д.) значэння.

ПК-1. Ствараць творчыя калектывы;

ПК- 24. Працаваць з крыніцамі рэпертуару, літаратурай па народнай творчасці;

ПК-25. Арганізоўваць этапы працэсу выканання мастацкіх (музычных) твораў для эстэтычнага выхавання і фарміравання высокамастацкіх густаў насельніцтва;

ПК-27. Рабіць уласныя аранжыроўкі, апрацоўкі і пералажэнні для харавых калектываў, аркестраў і ансамбляў;

ПК-28. Самастойна падбіраць рэпертуар, фарміраваць канцэртную праграму;

ПК-29. Рыхтаваць творчыя выступленні харавых (інструментальных) калектываў і весці канцэртную работу ў рэгіёне і па-за яго межамі.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – выхаванне дырыжора-выканальцы і дырыжора-выкладчыка, усебакова адукаванага музыканта, прапагандыста харавой, класічнай, сучаснай, народнай музыкі.

Галоўнымі задачамі вучэбнай дысцыпліны з'яўляюцца:

- авалоданне сродкамі і метадамі кіравання харавым калектывам на ўсіх этапах дырыжорскага працэсу;
- самастойная інтэрпрэтацыя і ўвасабленне музычнага твора;
- авалоданне навыкамі рэпетыцыйнага дырыжыравання;
- развіццё дырыжорска-выканальніцкіх навыкаў;
- выхаванне прафесійных і эмацыянальна-валявых якасцей.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен *ведаць*:

- сутнасць і тэарэтычныя асновы дырыжорскага выканальніцтва;
- мастацка-творчыя, арганізацыйна-метадычныя асаблівасці асноўных этапаў вывучэння партытур музычных твораў;
- вобразна-эмацыянальны змест і драматургію твора;
- асаблівасці дырыжорскай тэхнікі, абумоўленай складам харавой партытуры;
- прыёмы рэпетыцыйнага дырыжыравання;

умець:

- дырыжыраваць творамі розных жанраў, стыляў па клавірах, партытурах;
- аналізаваць нотны тэкст з пункту гледжання музычна-тэарэтычных, мастацка-выканальніцкіх асаблівасцей;
- скласці план паэтапнай работы над творами;
- свабодна карыстацца ведамі па гісторыі і тэорыі музыкі пры распрацоўцы выканальніцкага плана;
- арганізаваць самастойныя заняткі па ўдасканаленні тэхнікі дырыжыравання і вызначыць іх змест, мэту і задачы;
- выканаць музычны твор па харавому на фартэпіяна, спець галасы і акорды;

валодаць:

- тэхнікай дырыжыравання і комплексам сродкаў кіравання харавым калектывам;
- нотным партытурным тэкстам;
- метадамі аналітычнага аналізу формы твора для ўвасаблення і раскрыцця музычнага вобраза.

На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Дырыжыраванне» ўсяго адведзена 482 гадзіны, з якіх 264 – аўдыторныя (індывідуальныя) заняткі. Рэкамендаваныя формы кантролю – залікі, экзамены.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Уводзіны

Змест і задачы вучэбнай дысцыпліны. Роля дысцыпліны ў падрыхтоўцы спецыяліста вышэйшай кваліфікацыі. Вучэбна-метадычнае забеспячэнне дысцыпліны. Сутнасць і тэарэтычныя асновы дырыжорскага выканальніцтва. Дырыжыванне як працэс кіравання калектыўным выкананнем.

Тэма 1. Паняцце аб аўфтакце.

Аўфтакт як сродак кіравання выкананнем

Аўфтакт як аналаг дыхальнага працэсу. Тры элементы аўфтакта – увага, дыханне, уступ. Аўфтакт, яго роля ў арганізацыі харавога гучання і функцыі ў кіраванні хорам.

Тэхналогія выканання поўнага і няпоўнага аўфтактаў на розныя долі такта.

Набыццё навыкаў паказу ўступаў і зняццяў харавых партый на кожную з доляў. Авалодванне рознымі відамі аўфтактаў: пачатковы, міждольны. Вывучэнне прыёмаў паказу драблёнага, камбінаванага аўфтактаў, варыянты паказу затактавых уступаў, затрыманы аўфтакт.

Асваенне навыкаў валодання аўфтактам, які выконвае выразныя функцыі (падрыхтоўку «вяршыні» фразы, змену дынамікі, тэмпу, рытму, кульмінацыі і інш.).

Удасканалванне і пашырэнне прыёмаў паказу аўфтактаў, напаўненне іх разнастайнымі выразнымі магчымасцямі.

Тэма 2. Вывучэнне простых і складаных дырыжорскіх схем

Авалодванне асновамі дырыжорскай тэхнікі на матэрыяле разнастайных па характары твораў простых і складаных памераў у схемах 3/4, 4/4, 2/4.

Галоўныя прынцыпы пры вывучэнні дырыжорскіх сетак:

- паслядоўнасць вывучэння 3/4, 4/4, 2/4;
- графічная дакладнасць (яснасць) дырыжорскіх сетак;
- суадносіны моцных і слабых доляў такта пры вядучай ролі моцнай долі;

- асэнсаванне дырыжорскай плоскасці і «кропкі» як асноўнага моманту фіксацыі доляў такта;
- актыўныя, пасіўныя рухі.

Тэма 3. Дырыжыраванне творамі з пераменнымі, складанымі, сіметрычнымі, несіметрычнымі памерамі

Набыццё навыкаў дырыжыравання творамі з пераменнымі памерамі, у якіх чаргуюцца простыя ($2/4$, $3/4$) і складаныя ($4/4$) памеры.

Патрэбнасць увагі да другой долі – асаблівасць тэхнічнага выканання твораў з пераменнымі памерамі.

Вывучэнне твораў са складанымі памерамі $6/8$ і $6/4$, якія дырыжыруюцца па шасцідольнай і двухдольнай схемах, $9/8$ – па трохдольнай схеме з драбленнем і без яго, $12/8$ – па чатырохдольнай схеме з драбленнем і без яго. Пры тактаванні схем з паказам кожнай метрычнай долі неабходна прытрымлівацца наступнага *правіла*: асноўны жэст на розныя долі выконваецца ўсёй рукой ці рухам ад локця, паўторны жэст на гэтую долю – кісцевымі рухамі з мінімальнай амплітудай.

Рэпертуар дапаўняецца творамі, якія напісаны пераменным метрам ($6/8$ і $4/4$, $3/4$ і $9/8$ і інш.).

Авалодванне навыкамі дырыжыравання складанымі сумяшчальнымі памерамі. Вывучэнне розных відаў груповак гэтых памераў, прыкладаў несіметрычнай групоўкі сіметрычных памераў. Дырыжыраванне харавымі творамі ў *пяцідольных* памерах з рознымі метрычнымі структурамі тактаў ($3+2$ і $2+3$) па пяцідольнай схеме і ў *сямідольных* памерах ($3+4$ і $4+3$) па сямідольнай схеме.

Вывучэнне складаных сумяшчальных памераў, розных варыянтаў скарачаных схем.

Авалодванне прыёмамі дырыжыравання «на раз» у памерах $2/4$, $3/4$, $3/8$ у хуткім тэмпе. Для выпрацоўкі тэхнічных навыкаў дырыжыравання памерамі $8/8$, $10/8$, $13/8$, $15/8$ і іншых вельмі карысны нотны матэрыял беларускага песеннага фальклору.

Асэнсаванне паняцця «дырыжорская лінія».

Асноўныя кампаненты дырыжорскай сеткі, схема і малюнак.

Тэма 4. Увасабленне штрыхоў рознага характару (legato, non legato, staccato, marcato) у дырыжорскім жэсце

Вывучэнне твораў з розным гукавядзеннем.

Засваенне тэхнікі паказу штрыхоў рознага характару (legato, non legato, staccato, marcato).

Прынцыпы падыходу да выбару дырыжорскага штрыха.

Тэхналогія перадачы штрыха праз характар жэста; розны характар кропак; кірункі (напрамак) аддачы; віды рухаў: паскораны, раўнамерны, запавольваны.

Роля асацыятыўнага мыслення пры тэхнічным выкананні штрыхоў.

Тэма 5. Паняцце аб тэмпе. Адлюстраванне ў жэсце хуткіх і павольных тэмпаў

Паняцце аб тэмпе. Класіфікацыя тэмпаў: хуткія, павольныя, сярэднія. Агульнапрынятая італьянская тэрміналогія і яе пераклад.

Узаемасувязь паміж тэмпам і велічынёй жэста: чым хутчэйшы тэмп, тым меншая амплітуда руху. Роля кісці, перадплечча, пляча і ўсёй рукі. Ужыванне розных тыпаў аддачы.

Метраном, яго пабудова і прызначэнне. Выпрацоўка навыку знаходжання паказчыка метранома па гадзінніку. Здольнасць памятаць часта ўжываемыя тэмпы.

Тэмпавыя паняцце агогікі (ritenuto, rallentando, accelerando, rubato і інш.), асаблівасці яе дырыжорскага ўвасаблення.

Змена дырыжорскай сеткі ў залежнасці ад змены тэмпу (пры ritenuto – сетка «на два» пераўтвараецца ў сетку «на чатыры», пры accelerando – сетка «на шэсць» пераходзіць у сетку «на два»).

Тэма 6. Паняцце «дынаміка», асноўныя нюансы: f, p, mf, mp, ff, pp, sub.p. Увасабленне ў дырыжорскім жэсце дынамічных адценняў

Дынаміка – сродак выразнага эмацыянальнага выканання.

Ужыванне дынамічных адценняў у залежнасці ад рознай ступені сілы і напружанасці гучання, ад іх раптоўнай або

паступовай змене ў падкрэсліванні асобных гукаў, акордаў і г. д.

Засваенне розных тыпаў дынамікі: рухомай, нерухомай, акцэнтаванай, кантраснай.

Асноўныя прыёмы ў паказе нерухомай дынамікі (*pp, p, mp, mf, f, ff*):

- большая або меншая велічыня націску;
- большая або меншая даўжыня вертыкалі і гарызанталі замахау;
- аддалення ад корпуса або прыбліжаныя да сябе рукі;
- выкарыстанне масы ўсёй рукі, яе частак або кісці;
- у хуткіх тэмпах у час змены дынамікі пераход рук у другую плоскасць;
- большая або меншая насычанасць, інтэнсіўнасць жэста.

Выбар дырыжорскіх прыёмаў для рухомай дынамікі (*crescendo, diminuendo*). Галоўны прынцып – раўнамернасць у пераходах ад меншай сілы гучання да большай і наадварот (нязменны тэмп).

Роля інтэнсіўнасці і амплітуды рухаў; змены плоскасці тактавання.

Выбар дырыжорскіх прыёмаў для кантраснай дынамікі (*fp, pf, sub.p, sub.f*). Роля характару, амплітуды жэста; змены плоскасці, мімікі і накіраванасці корпуса. Неабходнасць у папярэдзванні хору аб змене нюансу (жэстамі левай рукі і мімікай).

Асноўныя прыёмы выканання *sub.f*: рэзкая змена аб'ёму жэста і плоскасці тактавання; раптоўнае прыбліжэнне рукі да сябе або аддаленне ад сябе.

Перасцерагальны жэст – асноўны элемент тэхнікі выканання кантраснай дынамікі.

Тэма 7. Авалодванне тэхнічнымі прыёмамі паказу акцэнтаў, сінкоп, фермат, паўз

Акцэнт (націск). Класіфікацыя найбольш распаўсюджаных акцэнтаў – (*tenuto*), *>*, *sf*.

Асноўная характарыстыка жэста і тэхніка выканання акцэнтаў.

Сінкопа (скарачэнне). Тэхнічныя асаблівасці спосабу паказу – момант «трампліна» (адскок рукі ад долі перад сінкопай).

Прыёмы выканання ўнутрытактавай і ўнутрыдолевай сінкопы.

Фермата (прыпынак). Выпрацоўка навыкаў тэхнічнага выканання розных тыпаў фермат: ферматы, якія здымаюцца ў сярэдзіне, у пачатку і ў канцы твора; ферматы, якія не здымаюцца; ферматы на паўзе.

Роля папярэдняга аўфтакта, залежнасць характару аўфтакта ад віду ферматы.

Паўза (знак маўчання). Неабходнасць класіфікацыі паўз па сэнсавым успрыманні: паўза-сцвярджэнне, паўза-пытанне, паўза-роздум і г. д.

Узаемасувязь тэхнічнага выканання ад псіхалагічнага назначэння паўзы.

Тэма 8. Раздзяленне функцый рук, іх каардынацыя

Набыццё навыкаў пачатковага раздзялення функцый рук.

Самастойная роля рук пры паказе вытрыманых доляў, размеркаванне тэматычнага матэрыялу.

Авалодванне навыкамі выразнага паказу асаблівасцей метра-рытмічнага малюнка розных харавых партый на аснове самастойнага руху рук.

Удасканалванне тактавання правай рукой пры розным унутрыдолевым нападзенні (восьмымі, шаснаццатымі, трыёлямі, секстолямі і інш.).

Узбагачэнне функцыі левай рукі пры фразіроўцы, арганізацыі інтанацыйнага працэсу, паказе дынамічных кантрастаў, кіраванні вакальным бокам выканання, доўгім *crescendo*, *diminuendo*, інтэнсіўнасці гуку, агагічных змяненнях.

Узаемазамыняльнасць функцый рук, незалежнасць іх дзеянняў, каардынаваная незалежнасць.

Тэма 9. Спецыфіка засваення тэхнікі рэпетыцыйнага дырыжыравання

Набыццё навыкаў рэпетыцыйнага дырыжыравання і сістэмы рэпетыцыйных дырыжорскіх жэстаў:

– падкрэслена просты, выразны і ясны «метра-рытмічны» малюнак дырыжорскай схемы;

– часовае адмаўленне ад дырыжорскіх сетак пры фіксацыі тэкставых і вакальна-харавых цяжкасцей пры рабоце над партытурай (пабудова на фермаце гучання якога-небудзь акорда, які патрабуе праверкі, выраўноўванне ансамбля і г. д.);

– павелічэнне амплітуды руху (для развіцця актывізацыі дыхання, эмацыянальнага стану і інш.);

– змяненне характару жэста пры рабоце над штрыхамі (*legato, staccato, marcato*);

– навык рацыянальнага ўключэння зааваленага тэмпу (калі трэба пераадолець тэхнічныя, інтанацыйныя ці рытмічныя цяжкасці і г. д.);

– выключэнне знешняй праявы сваёй эмацыянальнай узрушанасці, засяроджванне ўвагі на рацыянальным слыхавым і зрокавым кантролі ўсіх фактурных элементаў партытуры;

– выкарыстанне прыёмаў хейраноміі.

Тэма 10. Методыка работы над харавай партытурай

Значэнне папярэдняга вывучэння харавай партытуры.

Тры ўзроўні вывучэння партытуры: элементарны аналіз; фрагментальны аналіз; цэласнае ўспрыманне – спасціжэнне.

Чатыры асноўныя этапы работы над харавай партытурай: вакальны, інструментальны, аналітычны і дырыжорскі.

Асноўныя раздзелы плана аналізу харавай партытуры : *гістарычна-стылістычны аналіз; аналіз паэтычнага тэксту; музычна-тэарэтычны аналіз; вакальна-харавы аналіз; дырыжорска-тэхнічны аналіз; выканальніцкі аналіз.*

Агульныя патрабаванні да правядзення аналізу харавага твора:

– музычна-выразныя сродкі разглядаюцца ва ўзаемасувязі і мастацкім адзінстве з тэкстам;

– кожная пабудова (або частка, раздзел) аналізуецца з розных бакоў – даецца цэласная характарыстыка;

– аналіз праводзіцца ў напрамку ад выразнага эфекту да тых сродкаў, якімі ён здзейснены.

Вынік аналізу – уменне эстэтычна ацаніць харавы твор, прааналізаваць, вызначыўшы яго мастацка-вобразнае ўспрыманне, сродкі дырыжорскай выразнасці, знайсці аптымальныя шляхі ўвасаблення ідэйна-мастацкай задумы ў рэальным гучанні.

Тэма 11. Стыль, жанр, інтэрпрэтацыя

Вывучэнне харавых твораў з пункту гледжання стылявых і жанравых заканамернасцей, іх уплыву на дырыжорскую інтэрпрэтацыю.

Музычны стиль як сістэма музычнага мыслення, ідэйна-мастацкіх канцэпцый, комплекс змястоўных сродкаў выразнасці іх увасаблення.

Аналіз элементаў, які прадстаўляе даны стиль, іх сувязь паміж сабой у параўнанні с іншымі стылямі.

Дзяленне жанраў і жанравых форм па характары зместу: эпічны, лірычны, драматычны.

Па спосабе выканання: вакальны, інструментальны. Выяўленне жанраў – рашаючы фактар для вызначэння характару выканання харавых твораў.

Залежнасць дырыжорскага бачання ад жанрава-стылявых асаблівасцей харавога твора.

Усведамленне заканамернасцей выкарыстання *розных мадыфікацый* тэмпу, дынамікі, штрыхоў, тэмбру, характару фразіроўкі – неабходная ўмова інтэрпрэтацыі харавога твора.

Тэма 12. Музычны вобраз і яго дырыжорскае ўвасабленне

Вобразнае мысленне – прафесійная аснова дырыжывання.

Класіфікацыя і структура вобразна-выразных сродкаў выканання. Характар і структура выразнага жэста. Залежнасць вобразнасці жэста ад «масы» гучання, каларыту, насычанасці і г. д. Узаемасувязь характару накіраванасці рухаў жэста з актыўнасцю мыслення.

Усведамленне структуры фразы і яе тэхнічнага ўвасаблення. Роля кісці, перадплечча, пляча і ўсёй рукі; рознага ўзроўню плоскасці.

Развіццё здольнасці адчуваць вобразнасць музыкі, яе сэнсавую змястоўнасць; ужыванне метаду супастаўлення.

Глыбокае спасціжэнне і трактоўка-інтэрпрэтацыя харавога твора – аснова правільнага выбару сродкаў выразнасці.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Назва тэм	Колькасць гадзін		
	Колькасць аўдыторных гадзін, індыўідуальных заняткаў	КСР	Форма кантролю
<i>Тэма 1.</i> Паняцце аб аўфтакце. Аўфтакт як сродак кіравання выкананнем	20	10	практычны паказ
<i>Тэма 2.</i> Вывучэнне простых і складаных дырыжорскіх схем	15	5	тэхнічны залік
<i>Тэма 3.</i> Дырыжыраванне творамі з пераменнымі, складанымі, сіметрычнымі, несіметрычнымі паметрамі	20	20	тэхнічны залік
<i>Тэма 4.</i> Увасабленне штрыхоў рознага характару (<i>legato, non legato, staccato, marcato</i>) у дырыжорскім жэсце	20		
<i>Тэма 5.</i> Паняцце аб тэмпе. Адлюстраванне ў жэсце хуткіх і павольных тэмпаў	34		
<i>Тэма 6.</i> Паняцце «дынаміка», асноўныя нюансы: <i>f, p, mf, mp, ff, pp, sub.p</i> Увасабленне ў дырыжорскім жэсце дынамічных адценняў	30		
<i>Тэма 7.</i> Авалодванне тэхнічнымі прыёмамі паказу акцэнтаў, сінкоп, фермат, паўз	20		
<i>Тэма 8.</i> Раздзяленне функцый рук, іх каардынацыя	14		
<i>Тэма 9.</i> Спецыфіка засваення тэхнікі рэпетыцыйнага дырыжыравання	20	10	практычны паказ
<i>Тэма 10.</i> Методыка работы над харавой партытурай	6	2	рэферат
<i>Тэма 11.</i> Стыль, жанр, інтэрпрэтацыя	4	2	вусны адказ
<i>Тэма 12.</i> Музычны вобраз і яго дырыжорскае ўвасабленне	6	4	фэстываль-канцэрт
Усяго...	216	53	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Прыкладны рэпертуар

Творы для народнага хору

Беларуская народная песня. Ой, у полі пры даліне. Апр. К. Паплаўскага.

Беларуская народная песня. Шумяць вербы. Апр. Г. Сарока.

Беларускія канты. Нова радасць стала. Неба і зямля. Апр. У. Зяневіча.

Кутузаў М. Бяроза.

Лацеў В. Курганы.

Пятрэнка М. Партызанскі бор.

Равенскі М. Люблю наш край. Апр. М. Дрынеўскага.

Руская народная песня. За рэчанькай дзіва. Апр. М. Кутузава.

Семяняка Ю. За ўсё ўдзячны ім.

Творы для акадэмічнага хору

Азалінь Я. Серабрыстыя сляды.

Барадзін А. Опера «Князь Ігар», хор жанчын «Адлятай на крылах ветру».

Вагнер Г. Дуб.

Вэрдзі Дж. Опера «Макбет», фінальны хор.

Даргамыжскі А. Опера «Русалка», хор «Як у горніцы».

Іпалітаў-Іванаў А. Сасна.

Каваль М. Даліна-далінушка.

Ляташынскі Б. Па небе крадзеца месяц.

Марціні П. Восень.

Новікаў А. Кантата «Чырвонай Арміі – слава», частка «Рэквіем».

Руская народная песня. Гаварыў жа мне. Апр. А. Міхайлава.

Сяроў А. Опера «Рагнеда», хор «Застагнала сіне мора».

Фляркоўскі А. Усё так спакойна.

Шабалін В. Опера «Утаймаванне свавольніцы», вясельны хор.

Шабалін В. Палынок. Уцёс.

Шуман Р. Вячэрняя зорка.

Творы для хору ў памеры 2/4

Вэбер К. Опера «Вольны стралок», хор паляўнічых.

Гершвін Дж. Да Радзімы.
Грачанінаў А. Савачкіна вяселле.
Даргамыжскі А. Опера «Русалка», хары «Люба нам», «Цішэй-цішэй».
Каліннікаў В. Праходзіць лета. Жаўрук. Кондар.
Мусаргскі М. Опера «Сарачынскі кірмаш», «Гапак».
Украінская народная песня. Казака нясуць. Апр. А. Леантовіча.
Часнакоў П. Сялянская гулянка.
Шчадрын Р. Ціхая ўкраінская ноч.

Творы для хору ў памеры 3/4

Беларуская народная песня. Ой, вяцёр вее. Апр. М. Сіраты.
Данькевіч К. Опера «Багдан Хмяльніцкі», хор жанчын «Чорны воран».
Каваль М. Слёзы.
Кампанеец Л. Вясенняя навальніца.
Нікольскі А. Ранены арол.
Чайкоўскі П. Опера «Арлеанская дзева», хор дзяўчат «Пакуль на небе».
Часнакоў П. Ранкам зорка. Ходзяць у небе ціхенька...
Шуман Р. Начная цішыня.

Творы для хору ў памеры 4/4

Бойка Р. Ты заспявай мне тую песню.
Латцеў В. Вутачкі.
Пятрэнка М. Прарыў.
Семянкі У. Якая ты цудоўная, Радзіма.
Шапоруны А. Опера «Дзекабрысты», хор «За Дунаем, за ракой».

Творы для хору ў пераменных памерах 3/4, 4/4, 2/4

Беларуская народная песня. Ой ты, белая бяроза. Апр. М. Сіраты.
Беларускія народныя песні. Ой, рана на Ёвана. Ночы, мае ночушкі. Апр. М. Дрынеўскага.
Грачанінаў А. Опера «Дабрыня Мікіціч», фінал 1-й дзеі.
Іконнік В. Ноч.
Каваль М. Араторыя «Сказ пра партызана», 3-я і 4-я песні.
Каліннікаў В. Зіма.

Кузняцоў І. А я не верыла рабіне.
Кутузаў М. Куды б ні йшоў...
Лапцеў В. Вутачкі.
Масаліцінаў К. Чаромха духмяная.
Масалоў А. Нівы зжатыя.
Пракоф'еў С. Араторыя «Аляксандр Неўскі», песня аб А. Неўскім.
Пятрэнка М. Невядомы партызан.
Рахманінаў С. Слава народу.
Рускія народныя песні. Што гарыць, гарыць. У чаратах лябёдачка. Апр. В. Левашова.
Руская народная песня. Ой, ва поле травушка гарэла. Апр. С. Чарнабая.
Ушкароў А. Чараты.
Фляркоўскі А. Вячэрні лес яшчэ не спіць.
Хаўхлянцаў М. Вочы Беларусі.
Часнакоў П. Не кветачка ў полі вяне.

Творы для хору ў намерах 6/4 і 6/8 на двухдольнай і шасцідольнай схемах

Аляксандраў Ю. Прачынаецца мора.
Беларускія народныя песні. Вярба, вярба. На гарэ дубочак. Апр. М. Сіраты.
Беларуская народная песня. Заспявай, жавароначак. Апр. К. Паплаўскага.
Беларускія народныя песні. Лятуць, лятуць два лебедзі. Купалялё. Апр. С. Беражнога.
Беларуская народная песня. Ой, я ў полі лянок брала. Апр. А. Кулакоўскай.
Беларуская народная песня. Хто за дваром. Апр. В. Кузняцова.
Гайдн І. Араторыя «Поры года», хор земляробаў.
Даргамыжскі А. Опера «Русалка», хор «Свабодным натоўпам».
Іпалітаў-Іванаў. Ноч.
Моцарт В. Опера «Ідаменей», хор «Спіць бестурботна мора».
Напраўнік Э. Опера «Ніжагародцы», хор «Старана, старонка».
Рубініштэйн А. Опера «Дэман», хор «Ночанька».

Рымскі-Корсакаў М. Опера «Ноч перад Ражаством», сцэна Аўсеня і Каляды.

Салманаў В. Песня.

Свірыдаў Г. Паэма памяці Сяргея Ясеніна, частка «Малацьба».

Фляркоўскі А. Над ручаём.

Чайкоўскі П. Опера «Арлеанская дзева», гімн.

Шуберт Ф. Далёкай. Любоў. Меса G- dur, частка Benediktus.

Творы з пераменнымі памерамі (6/8, 9/8,12/8)

Грачанінаў А. Пралеска.

Гуно Ш. Опера «Фаўст», марш салдат.

Камінскі В. Калі прачынаецца мора.

Карызна У. Таемнасць цішыні. На небе месяц стаў зялёны.

Кузняцоў І. Балада аб маці.

Кюі Ц. Засвяцілася ўдалечыні.

Парцхаладзэ М. Люты ці май.

Рахманінаў С. Анёл. Сасна.

Свірыдаў Г. Паэма памяці Сяргея Ясеніна, частка «Спявае зіма».

Семяняка Ю. Люблю цябе, Белая Русь.

Сірата М. Добрай ночы, зара-зараніца.

Сняткоў Б. Запавет паэта. Раніца.

Чайкоўскі П. Кантата «Масква», частка першая «З малой крынічкі».

Чайкоўскі П. Опера «Апрычнік», хор «Часы насталі злыя».

Часнакоў П. Хары «Лісце», «Яблыня», «Ноч».

Часнакоў П. Цепліцца зорка.

Творы для народнага і акадэмічнага хароў у пяцідольным памеры

Бацяроў Я. У небе таюць аблокі.

Беларуская народная песня. Закаці, закаці, яснае сонейка.
Апр. К. Паплаўскага.

Беларуская народная песня. Ой, павей, буйны вецяроцак.
Апр. К. Паплаўскага.

Беларускія народныя песні. Рэчанька. У зялёнай дуброве.
Апр. Г. Цітовіча.

Беларуская народная песня. Што за лесам. Апр. М. Сіраты.

Беларуская народная песня. Ой, выйду ж я на вуліцу. Апр.
Э. Наско.

Брытан Б. Кароткая мяса, Agnus Dei.
Буцко Ю. Калёда-малёда.
Буцко Ю. Кантата «Вясельныя песні», «Каля церама».
Даргамыжскі А. Опера «Рагдана», хор дзяўчат «Як дзянніца з'явіцца».
Каваль М. Араторыя «Емяльян Пугачоў», хор «Званы-стогны».
Лапцеў В. Пагасала красна сонейка.
Людзіг М. Лес.
Наско Э. Не кувай ты, шэрая зязюля.
Рымскі-Корсакаў М. Опера «Пскавіцянка», хор «Па маліну, па смародзіну».
Свірыдаў Г. Кантата «Курскія песні», частка «Салавей мой смутны».
Чайкоўскі П. Опера «Ваявода», заключны хор «Слава».
Чайкоўскі П. Опера «Мазепа», хор дзяўчат «Я заўю, заўю вянок».
Чайкоўскі П. Опера «Чаравічкі», хор русалак.
Чайкоўскі П. Опера «Чарадзейка», хор гасцей «Нам не дорага піва хмельнае».

***Творы для народнага і акадэмічнага хароў
у сямідольным памеры***

Барадзін А. Песні цёмнага лесу.
Беларуская народная песня. У нас сённяя купалачка. Апр.
У. Зяневіча.
Беларуская народная песня. Балада аб партызанцы Галіне.
Апр. М. Сіраты.
Беларуская народная песня. Ой, там, на гары. Апр.
М. Сіраты.
Беларуская народная песня. Пойдзем, дзевачкі. Апр.
У. Зяневіча.
Руская народная песня. Уж вы, мае ветры, вецяроўкі. Апр.
С. Папова.
Рымскі-Корсакаў М. Опера «Казка пра цара Салтана», хор
«Што так рана».
Сяроў А. Опера «Рагнеда», хор паляўнічых.
Украінская народная песня. Ціха над рэчкаю. Апр.
А. Ленскага.
Шапорын Ю. Сімфонія-кантата «На полі Куліковым», хор
«Рака раскінулася».

**Творы для народнага і акадэмічнага хароў
у памеры 7/8/ і 7/4 (дырыжыруюцца па трохдольнай схеме)**

Беларуская народная песня. Там на гарэ Купалле. Апр. Г. Несцяровіч.

Беларуская народная песня. Цераз бор-бары. Апр. М. Сіраты.

Беларуская народная песня. А ў ляску, ляску. Апр. А. Рашчынскага.

Беларуская народная песня. Як едуць сваты. Апр. В. Кузняцова.

Балгарская народная песня. Ручаніца. Апр. Д. Хрыстава.

Брытан Б. Кароткая мяса, частка «Glogia».

Данілаў В. Завіруха.

Ленскі А. Опера «Якаў Шабалок», хор станічнікаў.

Рускія народныя песні. Ай, пчолка, пчолка ярая. Цвілі ў полі кветачкі. Апр. Ю. Буцко.

Свірыдаў Г. Кантата «Курскія песні» частка № 7 «За рэчкаю».

Стравінскі І. Ойча наш.

Холмінаў А. Опера «Чапаеў», хор «У нас Пецечка».

**Творы для народнага і акадэмічнага хароў у памерах 5/8/ і 5/4
(дырыжыруюцца па двухдольнай схеме)**

Аракішвілі Д. Аб паэце.

Аруцюнян А. Кантата «Аб Радзіме», хор «Трыумф працы».

Беларуская народная песня. Кукавала зязюля. Апр. К. Паплаўскага.

Васіленка С. Дафіна віно.

Кочатаў В. Як у нас было на вуліцы.

Ленскі А. Ой, ляцелі гусі.

Масалоў А. Стрэл.

Моўчан А. Гусляр.

Пракоф'еў С. Опера «Любоў да трох апельсінаў», хор медыкаў.

Рымскі-Корсакаў М. Опера «Казка пра цара Салтана», хор «З моцны дуб табе павырасці».

Холмінаў А. Опера «Аптымістычная трагедыя», хор анархістаў.

Чулаккі М. Кантата «На берагах Волхава», хор партызан.

Эманаў А. Праляталі гусі-лебедзі.

Творы для народнага і акадэмічнага хароў, якія дырыжыруюцца з драбленнем кожнай метрычнай долі
Беларуская народная песня. Пасеялі дзеўкі лён. Апр.
А. Стэцэнкі.

Гайдн І. Нэльсан-меса, часткі «Qui tollis», «Et incarnatus est».
Гендэль Г. Dignare.

Моцарт В. Меса-брэвіс, D-dur, частка «Et incarnatus est».

Моцарт В. Рэквіем, частка «Lacrimosa».

Рымскі-Корсакаў М. Опера «Снягурачка», хор «Не быў ні разу зняважаны здрадаю».

Чайкоўскі П. Опера «Апрычнік», хор «На моры вутачка купалася».

Чайкоўскі П. Опера «Чарадзейка», хор «Рассадзіць ці бяду...».

Творы для народнага і акадэмічнага хароў, напісаныя ў складаных памерах з несіметрычнай групойкай у такце

Алоўнікаў У. Вяселле.

Карганаў Т. Прывідны месяц.

Ленскі А. Провады маладой. Маслянічная.

Македонская народная песня. Ёшла дзявіца за вадой. Апр.
В. Сіліча.

Месіян А. Харал.

Рымскі-Корсакаў М. Опера «Садко», хор «Гой ты, Сад-Садко».

Рымскі-Корсакаў М. Опера «Сказанне аб нябачным градзе Кіцежы», хор «Ой, бяда ідзе, людзі».

Украінская народная песня. Круты бераг. Апр. Ф. Казіцкага.

Фалік Ю. Карэльская акварэль.

Творы для народнага і акадэмічнага хароў, якія дырыжыруюцца «на раз»

Беларуская народная песня. Ды што ў садзе лялеіцца. Апр.
Г. Цітовіча.

Брамс І. Вальс.

Васіленка С. Опера «Сказанне аб нябачным градзе Кіцежы», хор народа.

Гуно Ш. Опера «Фаўст», вальс.

Мельнік І. Хто, хвалі, вас спыніў.

Мусаргскі М. Хор «Цар Эдып».

Нішчынскі П. Закувала сіва зязюля.

Рымскі-Корсакаў М. Опера «Майская ноч», хор «Песня пра Галаву».

Чайкоўскі П. Опера «Яўген Анегін», інтрадукцыя і вальс.

***Рэкамендаваны рэпертуар
для заключнага экзамену па дырыжыраванні
Хары a cappella***

Арэнскі А. Анчар.

Беларуская народная песня. Ой ты, сонца яснае. Апр. М. Сіраты.

Беларускія народныя песні. Ой ты, грушка. Ночы мае, ночушкі. Апр. М. Дрынеўскага.

Беларуская народная песня. Вой шчурыцца, вой бурыцца. Апр. У. Маслакова.

Брукнер А. Ave Maria.

Грачанінаў А. Поўнач і поўдзень.

Дарзін В. Зламаныя сосны. Былое.

Каваль М. Лісце.

Каліннікаў В. Восень. Зоркі цягнуць і гаснуць. Нам зоркі лагодна ззялі.

Ленскі А. 9 студзеня. Былое.

Ушкароў А. Думы мае, думы.

Свірыдаў Г. Сустрэліся сын з бацькам.

Семяняка Ю. Вы чулі, як плачуць дрэвы?

Танееў С. Усход сонца. Вечар. Паглядзі, якая імгла.

Часнакоў П. Цепліцца зорка. Жнівень. Альпы. Зімой.

Чурлёніс М. Sanktus.

Хары з суправаджэннем

Багатыроў А. Кантата «Беларускім партызанам».

Барадзін А. Опера «Князь Ігар», сцэна ў Галіцкага, палавецкі акт.

Бізэ Ж. Опера «Кармэн», сцэна першая з першай дзеі, сцэна карыды з чацвёртай дзеі.

Брамс І. Нямецкі рэквіем, частка 6.

Вэрдзі Дж. Опера «Дон Карлас», фінал другой дзеі. Опера «Аіда», фінал другой дзеі. Опера «Атэла», сцэна буры. «Рэквіем», частка 1.

Гайдн І. Нельсан-меса, часткі «Kyrie», «Gloria». Араторыя «Поры года», № 19.

Глінка М. Опера «Іван Сусанін», польскі акт.
Грачанінаў А. Опера «Дабрыня Мікіціч», сцэна провадаў
Дабрыні.
Гуно Ш. Опера «Фаўст», сцэна «Смерць Валянціна».
Казлоўскі В. Рэквіем, часткі 1, 2.
Мусаргскі М. Опера «Барыс Гадуноў», сцэна пад Кромамі.
Хор «Паражэнне Сенахерыба».
Рымскі-Корсакаў М. Опера «Царская нявеста», сцэна «Пры-
варожнае зелле».
Салманаў В. Араторыя «Дванаццаць», часткі № 2, 12.
Фарэ Г. Рэквіем, частка «Libera me».
Чайкоўскі П. Опера «Мазепа», сцэна пакарання смерцю.
Шуберт Ф. Меса, G-dur, частка «Gloria».

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ЛІТАРАТУРА

Асноўная

Анисимов, А. И. Дирижер-хормейстер / А. И. Анисимов. – Л. : Музыка, 1976. – 160 с.

Безбородова, Л. А. Дирижирование / Л. А. Безбородова. – М. : Флинта, 2000. – 213 с.

Ержемский, Г. Л. Дирижеру XXI века. Психолінгвістыка професіі / Г. Л. Ержемский. – СПб. : ДЕАН, 2007. – 240 с.

Живов, В. Л. Исполнительский анализ хорового произведения / В. Л. Живов. – М. : Музыка, 1987. – 95 с.

Иконникова, Л. Н. Интерпретаторская культура хорового дирижера / Л. Н. Иконникова. – Минск : Издательский центр БГУ, 2005. – 115 с.

Иванов-Радкевич, А. Пособие для начинающих дирижеров / А. Иванов-Радкевич. – М. : Музыка, 1977. – 119 с.

Казачков, С. А. От урока к концерту / С. А. Казачков. – Изд-во Казанского ун-та, 1990. – 180 с.

Когадеев, А. П. Техника хорового дирижирования / А. П. Когадеев. – Минск : Выш. шк., 1968. – 148 с.

Кондрашин, К. П. Мир дирижера / К. П. Кондрашин. – Л. : Музыка, 1976. – 192 с.

Левандо, П. П. Анализ хоровой партитуры / П. П. Левандо. – Л. : Музыка, 1971. – 102 с.

Маталаев, Л. Н. Основы дирижерской техники / Л. Н. Маталаев. – М. : Сов. композитор, 1986. – 206 с.

Мусин, И. А. Язык дирижерского жеста / И. А. Мусин. – М. : Музыка, 2007. – 232 с.

Мусин, И. А. Техника дирижирования : практ. рук. / И. А. Мусин. – 2-е изд. – Л. : Деан – АДИА-М, 1995. – 295 с.

Назарова, Е. П. Хоровая репетиция / Е. П. Назарова. – Минск, 2002. – С. 52–54.

Ольхов, К. Б. Теоретические основы дирижерской техники / К. Б. Ольхов. – Л. : Музыка, 1990. – 199 с.

Дадатковая

Асафьев, Б. В. О хоровом искусстве / Б. В. Асафьев. – Л. : Музыка, 1980. – 216 с.

Баренбойм, Л. А. Музыкальная педагогика и исполнительство / Л. А. Баренбойм. – Л. : Музыка. Ленингр. отд-ние, 1974. – 335 с.

Баренбойм, Л. А. Путь к музицированию / Л. А. Баренбойм. – Л. : Сов. композитор, 1979. – 350 с.

Гинзбург, Л. М. Дирижерское исполнительство: Практика, история, эстетика / Л. М. Гинзбург. – Л. : Музыка, 1975. – 630 с.

Казачков, С. А. Дирижерский аппарат и его постановка / С. А. Казачков. – М. : Музыка, 1967. – 130 с.

Левандо, П. П. Хоровая фактура : моногр. / П. П. Левандо. – Л., 1984. – С. 51–68.

Мусин, И. А. О воспитании дирижера: очерки / И. А. Мусин. – Л. : Музыка, 1987. – 246 с.

Петрушин, В. И. Музыкальная психология / В. И. Петрушин. – М., 1997. – 383 с.

Романовский, Н. В. Хоровой словарь / Н. В. Романовский. – М. : Музыка, 2000. – 228 с.

Сіманоўская, І. М. Харавое дырыжыраванне : вучэб.-метаад. дапам. / І. М. Сіманоўская. – Мінск, 2005. – 83 с.

Шиманович, Л. А. Практические формы работы в классе хорового дирижирования / Л. А. Шиманович. – Минск, 1987. – 30 с.

Хайкин, Б. Э. Беседы о дирижерском ремесле: статьи / Б. Э. Хайкин. – М. : Сов. композитор, 1994. – 240 с.

Нотная літаратура

1. *Дробыш, С. І.* Дырыжыраванне: хрэстаматыя для народнага хору / С. І. Дробыш, С. Ф. Войцік, Л. І. Холупава. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2008. – 297 с.

2. *Дробыш, С. І.* «І песню родную люблю я...»: вучэб.-метаад. дапам. / С. І. Дробыш, С. Ф. Войцік, Л. І. Холупава. – Мінск : Промпечать, 2008. – 120 с.

3. *Дробыш, С. І.* Хрэстаматыя па дырыжыраванні народным хорам / С. І. Дробыш, С. Ф. Войцік, Л. М. Міхліна. – Мінск : Беларусь, 1991. – 143 с.

4. *Несцяровіч, Г. Д.* Ансамбль беларускай народнай песні : вучэб. дапам. / Г. Д. Несцяровіч, Л. І. Холупава, А. І. Дубавец. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2006. – 152 с.

**Для кантролю якасці адукацыі
выкарыстоўваюцца наступныя сродкі дыягностыкі:**

- вуснае апытанне ў час заняткаў (пытанні, якія тычацца дырыжыруемых твораў, так і твораў, якія праходзіліся на працягу ўсяго семестра: характарыстыка творчасці кампазітара, паэта, змест твора, стыль, форма і інш.);
- выкананне партытуры твора на фартэпіяна а *carrella* па харавому;
- спяванне са словамі на памяць ці сальфеджыя адну з названых харавых партый; 2–3 пачатковых ці завяршаючых акорда (твор а *carrella*) па вертыкалі;
- адказы на пытанні па мастацкім і тэхнічным увасабленні харавога твора;
- пісьмовыя работы (анатацыі на твор а *carrella* – вакальна-харавы і выканальніцкі аналіз харавых партытур);
- тэхнічныя залікі па асобных раздзелах дысцыпліны.

КРЫТЭРЫ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

1–2 (адзін, два) – студэнт не ведае і не валодае 70% кампанентаў, якія адпавядаюць 10 балам. З’яўляецца прафесійна непрыгодным, не мае неабходных для навучання па дадзенай прафесіі ведаў, прыродных даных (музычнага слыху, рухальна-слыхавой каардынацыі, вакальных здольнасцей), навыкаў, не захоплены абранай прафесіяй, мае вузкі светапогляд, невыскі ўзровень мыслення і мастацкі густ.

3 (тры) – студэнт дэманструе недастатковае веданне асноўнага вучэбна-праграмнага матэрыялу. Дрэнна валодае элементамі дырыжорскай тэхнікі. Прадстаўленая праграма па дырыжываванні выканана ім няўпэўнена і са значнымі скажэннямі аўтарскіх указанняў; няўпэўненыя, аднастайныя адказы на пытанні, неэрудываванасць, адсутнасць мастацкага густу, арганізатарскіх і педагагічных здольнасцей.

4 (чатыры) – атрымлівае студэнт за веданне асноўнага вучэбна-праграмнага матэрыялу. Прадстаўленая праграма па дырыжываванні з двух твораў сярэдняй цяжкасці дэманструе пасрэднае валоданне дырыжорскай тэхнікай. Студэнт дапускае значныя памылкі пры дырыжываванні. Выкананне харавой партытуры на фартэпіяна і вакальных партый прафесійна неграматнае. Адсутнічае эмацыянальная выразнасць. Адказы на пытанні маюць характар агульных звестак і не падмацаваны факталагічным матэрыялам, вузкі агульны кругагляд, нізкая эрудыцыя, пасрэдны мастацкі густ.

5 (пяць) – атрымлівае студэнт за даволі поўнае веданне вучэбна-праграмнага матэрыялу, самастойнае засваенне асноўных форм і метадаў работы з харавой партытурай. На прыкладзе двух твораў сярэдняй цяжкасці дэманструецца валоданне асобнымі элементамі дырыжорскай тэхнікі. Пры выкананні твораў дапускаюцца памылкі ў трактоўцы партытуры. Выкананне экзаменацыйнай праграмы па дырыжываванні недастаткова эмацыянальна выразнае. Адзначаецца веданне асноўнай літаратуры па праграме музычных дысцыплін. Адказы адпавядаюць зместу пытанняў, але маюць сур’ёзныя памылкі.

6 (шэсць) – атрымлівае студэнт за даволі поўнае веданне вучэбна-праграмнага матэрыялу, самастойнае засваенне асноўных форм і метадаў работы з харавой партытурай. На прыкладзе двух твораў сярэдняй цяжкасці дэманструецца валоданне

асноўнымі сродкамі дырыжорскай тэхнікі, але іх практычнае выкарыстанне не адрозніваецца яскравай эмацыянальнай выразнасцю. Адзначаецца засваенне асноўнай літаратуры, якая рэкамендавана вучэбнай праграмай. Пры адказах на пытанні дэманструецца агульнае валоданне матэрыялам, але дапушчана шмат недакладнасцей.

7 (сем) – атрымлівае студэнт за даволі поўнае веданне вучэбна-праграмнага матэрыялу; практычнае валоданне сродкамі дырыжорскай тэхнікі. Прадстаўленая праграма павінна адпавядаць сярэдняму ўзроўню цяжкасці, могуць быць дапушчаны нязначныя памылкі. Адзначаюцца дакладная перадача тэксту аўтарскіх указанняў; разуменне вобразнага зместу, стылю і пабудовы твора, але недастаткова асэнсаванае выкананне розных па характары музычных твораў; упэўненыя адказы на пытанні; пэўны мастацкі круггляд, адзначаюцца разнастайныя веды па гісторыі музыкі, шырокі мастацкі круггляд, адказы на пытанні дастаткова поўныя, але дапускаюцца памылкі.

8 (восем) – атрымлівае студэнт за поўнае веданне вучэбна-праграмнага матэрыялу. На прыкладзе двух твораў сярэдняй цяжкасці дэманструецца вельмі добрае валоданне рознымі відамі дырыжорскай тэхнікі ў адпаведнасці з характарам твораў, але недастаткова выразна. Выкананне харавой партытуры на фартэпіяна і вакальных партый прафесійна граматычна. Адзначаюцца разуменне і адлюстраванне вобразнага зместу і стылю, эмацыянальная выразнасць выканання, асэнсаванае выкананне розных па характары музычных твораў (але недастаткова эмацыянальна выразна); дакладныя адказы на пытанні; дастаткова шырокі мастацкі круггляд, агульная эрудыцыя і мастацкі густ.

9 (дзевяць) – заслугоўвае студэнт за прадстаўленне дастаткова складанай праграмы па дырыжыраванні, усебаковае валоданне тэхнікай дырыжыравання і навыкамі самастойнага засваення ўсіх праграмных заданняў; эмацыянальна выразнае выкананне музычных твораў, розных па характары. Выкананне харавой партытуры на фартэпіяна і вакальных партый прафесійна граматычна, па харавому. Дасканалы аналіз харавых твораў з пункту гледжання вобразнага строю і сродкаў музычнай выразнасці. Дакладныя адказы на пытанні; самастойнасць мыслення; шырокі мастацкі круггляд, паслядоўнае лагічнае

выкладанне матэрыялу, яскравае праяўленне асабістых прафесійных здольнасцей.

10 (дзесяць) – заслугоўвае студэнт за ўсебаковае сістэмнае валоданне вучэбна-праграмным матэрыялам па курсе дырыжыравання. Прадстаўленая, дастаткова складаная праграма, павінна прадэманстраваць валоданне рознымі відамі дырыжорскай тэхнікі ў адпаведнасці з характарам твораў і зместам мастацкіх вобразаў; свабоднае валоданне фартэпіяна на высокім узроўні, спеваы галасоў і акордаў інтанацыйна чыста, па харавому. Грунтоўныя адказы на пытанні, глыбокае засваенне асноўнага і дадатковага матэрыялу. Наяўнасць выразных прафесійных здольнасцей, самастойнага мыслення, багатай фантазіі, мастацкага густу; глыбокае веданне сусветнай і айчыннай мастацкай культуры.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУИМ

Вучэбнае выданне

ДЫРЫЖЫРАВАННЕ

*Вучэбная праграма
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-01
Народная творчасць (харавая музыка),
спецыяльнасці 1-18 01 01-01 02 Харавая музыка народная*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2020. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,63. Ул.-выд. арк. 0,96. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.